

Het „nieuwe orde”-vuur van Jong Dietschland (1927-1932)

Griet VAN HAVER

Op 7 juli 1935 kondigde het weekblad *Jong Dietschland* na negen jaar onverdroten werken aan zijn lezers het definitieve einde aan van zijn soms bewogen bestaan. Bij die gelegenheid noemde het blad zichzelf — niet zonder fierheid — het eerste Vlaamse tijdschrift dat de „nieuwe opvattingen aangaande staat, maatschappij en ekonomie” bij de ontwikkelde Vlamingen ingang had kunnen doen vinden. Toen, in het midden van 1935, animeerden die nieuwe maatschappelijke opvattingen, de ideeën omtrent de „nieuwe orde”, de discussies in katholiek Vlaanderen in een zeer ruime kring. *Jong Dietschland* moest toen als het ware zijn stem verheffen om de eer van de eerste voor zich op te eisen... Terwijl het in de eerste jaren van zijn verschijnen terzake nog een vrij eenzame voorloper was. In niet-nationalistisch katholiek Vlaanderen was vóór '33 immers het thema van een „nieuwe orde” nog niet aktueel. In heel katholiek Vlaanderen was er enkel een mogelijk vruchtbare voedingsbodem voor de „nieuwe orde”-ideeën aanwezig: die lag vooral bij een grote afkeer van het liberalisme en van het marxisme — vanouds gevoelige plekken in het katholieke denken. *Jong Dietschland* van zijn kant had duidelijk méér te bieden.¹

Eind '26 waren jonge katholieke Vlaams-nationalisten uit West-Vlaanderen, waar het Vlaams-nationalisme nauw verbonden bleef met een integraal katholicisme, met het weekblad *Jong Dietschland* gestart. Het blad zou niet zonder invloed blijven, hoewel de oplage slechts zo'n 950 exemplaren bedroeg. Aan medewerkers was er geen gebrek: de voornaamste waren de priesters Cyriel Verschaeve, Leo Dumoulin en vooral Odiel Spruytte, naast Victor Leemans, Alfons Jonckx, Frans Daels, Ernest Van der Hallen, Hilaire Gravez, Ward Hermans. Ze namen het roer over van *Het Vlaamsche*

1. Hoewel *Jong Dietschland* als uitgesproken katholiek blad natuurlijk algemeen katholieke trekken vertoonde, mag zijn ideeëngoed dus niet voor heel katholiek Vlaanderen veralgemeend worden. Cfr. P. J. VERSTRAETE, *Het weekblad „Jong Dietschland” (1927-1933) en de Vlaamse beweging*, - *Verschaeviana. Jaarboek 1982*, p. 121-162; p. 141; G. VAN HAVER, *Onmacht der verdeelden, Katholieken in Vlaanderen tussen democratie en fascisme, 1929-1940*, (proefschrift K.U.Leuven), 1982 (verschijnt voorjaar '83). *Jong Dietschland* fusioneerde begin '34 met het al evenzeer in financiële moeilijkheden verkerende, radikaal Groot-Nederlandse weekblad *Vlaanderen*.

Land van de in '25 overleden Lodewijk Dosfel, van wie *Jong Dietschland* „het geesteskind” wilde zijn.²

Ze voeren dadelijk een vrij radikale koers, tegen het links-demokratische imago van het Vlaams-nationalisme in: *Jong Dietschland* wilde aan de wereld het bewijs leveren van een „uit katholiek licht levende cultuur”. *Jong Dietschland* was een uitgesproken nationalistisch tijdschrift, dat de vereniging van Noord en Zuid als hoogste doel proklameerde: de Vlaamse strijd vormde de reden van zijn bestaan. Maar die Vlaamse strijd „stond op het standpunt van de katholieke godsdienst” én kreeg uit de godsdienst zijn laatste betekenis. Het katholicisme was volgens *Jong Dietschland* „het zout der aarde”, het „beste dat er is”. Er zouden ook vraagstukken aan de orde komen die een nieuwe staatkundige en maatschappelijke ordening betroffen. Het blad zou hierover geen pasklare waarheid brengen, omdat de richting niet van tevoren uit te stippelen was. Maar het wou spiegel zijn van een steeds herbegonnen „scheppende worsteling”.³

Van de eerste nummers af werd eigenlijk al duidelijk dat *Jong Dietschland* een andere maatschappelijke en politieke konstellatie voor ogen stond dan de bestaande liberaal-parlementair-demokratische. Haar „verantwoording” getrouw pakte de redaktie uit met een rubriek „Opbouwende Staatskunde”, waarin regelmatig „den polsslag” zou nagegaan worden van „het politiek leven”. Onder politiek leven werd dan nochtans niet het leven van parlement, partijen enz. verstaan. *Jong Dietschland* wilde er de „nieuwe gedachtenstromingen die zich baan breken”, de „voorgestelde toekomstplannen” en de „kritiek op de bestaande instellingen” onderzoeken en beoordelen én zelf ook wat bijdragen. Vlaanderen had een eigen staatkunde nodig, wars van de politici en hun knepen en los van de georganizeerde partijen.

Jong Dietschland droomde elke week luidop van een Vlaams-nationalisme dat aansloot bij de „algemeene beweging naar orde”, „naar nieuwe politieke vormen”. Reeds midden '27 had het goede hoop: het Vlaams-nationalisme was immers op orde gericht, want het stond in tegenstelling tot de krachten van wanorde, met name het liberale demokratisme (ook in socialisme en kristen-democratie) en de liberale ploutocratie.⁴

2. *Jong Dietschland* (in het vervolg *JDI*): 7/7/1935; proefnummer Kerstmis 1926; H. J. ELIAS, *25 jaar Vlaamse Beweging, 1914-1939*, dl. 3, p. 59 e.v.; A. W. WILLEMSSEN, *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914-1940*, p. 307 e.v.; *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, 1, p. 721; P. J. VERSTRAETE, o.c.; de namen van de leke-medewerkers o.a. op de voorpagina van het nr. 5/1/1927.

3. Cfr. de literatuur onder noot 2 vermeld; en diverse latere nrs. van *JDI*, bvb. 11/3/'32.

4. *JDI*, diverse nrs., bvb. 5/1/'27, 12/8/'27.

De titel van de rubriek „Opbouwende Staatskunde” was, toevallig of niet, dezelfde als die van een voormalig Nederlands blad waarin Dr. E. Verviers een grote rol speelde. Verviers was een heftig anti-modernist, die in Leuven gepromoveerd was, een Nederlands fascist „avant la let-

Verder behoorde de verhouding met de kerkelijke hiërarchie in België tot *Jong Dietschlands* voortdurende zorgen. Vooral vanaf 1928 leek het tema van de verhouding tussen kerk en staat, tussen katholicisme en politiek en cultuur, tussen konfessionaliteit en partijgebondenheid het blad helemaal te beheersen. Bij hoog en bij laag hield *Jong Dietschland*, bij monde o.a. van Alfons Jonckx en Victor Leemans, staande dat er géén katholieke politiek als zodanig bestond, dat er vanuit de katholieke geloofs- en zedenleer geen eenduidige en bindende oplossingen konden gegeven worden voor alle vragen van het politieke leven. De katholieke leer en de kerk waren neutraal ten aanzien van het vraagstuk van de staatsvorm. De kerk was bovendien onafhankelijk van de politieke partijen.

Geruggesteund door namen en artikels van bekende buitenlandse auteurs beklemtoonde men de vrijheid van de burger in zijn politieke keuze: een burger, ook als gelovige katholiek, mocht aansluiten bij elke partij, als die maar niet met katholieke principes onverenigbaar was.

Vooral auteurs uit het Duitse taalgebied bleken erg in trek. En natuurlijk was er ook pater Cremers' bekende en omstreden boek over de verhouding kerk-staat, dat vanwege de bisschoppen een ongunstige beoordeling had gekregen. Voor *Jong Dietschland* daarentegen bewees het dat het Vlaams-nationalisme niet buiten de kerkelijke lijn getreden was... en dus gelijk had.

In dezelfde kontekst werden vele protesten geuit tegen het „misbruik” van de godsdienst voor politieke doeleinden, tegen het monopolie van de katholiciteit van één partij (de „staatskatholieken”). Volgens *Jong Dietschland* was dergelijk monopolie tevens nefast voor het geloof. Bisschoppen en pastoors zouden zich beter onthouden van politiek en zich niet mengen in partijtwisten.

Een en ander had natuurlijk te maken met de tegenstellingen tussen het Vlaams-nationalisme en de Katholieke partij, en vooral met de veroordelingen door de bisschoppen van het Vlaams-nationalisme. *Jong Dietschland* bleef trouwens evenmin gespaard. Bovendien was op het vlak van de jeugdwerking (en jeugd is toekomst) de organisatie van de bisschoppelijke Katholieke Actie een doorn in nationalistische ogen.

Jong Dietschland reageerde intensief en agressief; het weerde zich tegen het verwijt dat men slechts een goed katholiek kon zijn als men aan de bisschoppen gehoorzaamde. Het bestreed zelfs dat er een konflikt was tussen kerk en Vlaams-nationalisme, want één bisschop of het Belgische episkopaat waren de kerk nog niet!

tre”, die overigens erg prat ging op dergelijk epiteton. Vóór '24 heette het blad „Katholieke Staatkunde”, maar de naam diende gewijzigd na een konflikt met de bisschoppen: L. M. H. JOOSTEN, *Katholieken en fascisme in Nederland, 1920-1940*, p. 27-44. De rubriek verscheen uiteindelijk maar in enkele nummers van de eerste jaargang.

De toon zakte in '30 en '31, toen de problematiek wat op de achtergrond geraakte. Tegen de verkiezingen van november '32 aan ging hij opnieuw scherper klinken, nadat de katolieke partij deze verkiezingen in het teken van de schoolstrijd had geplaatst.⁵

Maar was de hele polemiek voor *Jong Dietschland* niet tevens een erg welkome gelegenheid om een eigen politieke keuze te rechtvaardigen, een politieke keuze die tegen de bestaande politieke orde en partijen gericht was en op nieuwe maatschappelijke vormen georiënteerd?

Naar het einde van 1928 toe en in '29 nam *Jong Dietschland* in ieder geval een initiatief om de discussie omtrent de maatschappelijke orde open te trekken. Onder de schuilnaam Jan Pulinx bracht de germanist Clemens Daenen vanaf november '28 zijn bekende artikelenreeks onder de titel *Het Vlaamsch-nationalisme in verband met de hedendaagsche gedachtenstromingen*, waarin hij het achtereenvolgens had over kommunisme, democratie en fascisme. De redactie van *Jong Dietschland* stelde dat het standpunt van Pulinx niet noodzakelijk het hare was en dat ze reacties verwachtte. Die kwamen er ook, van een zekere Van Veldhuizen en van Hendrik Jozef Elias, die in het blad in '28 ook al een artikel over *Het Fascisme in Vlaanderen* gepubliceerd had. Pulinx kwam hierop opnieuw aan het woord en schreef ook nog in '30 samen met Victor Leemans menige bijdrage in verband met het vraagstuk van de gewenste maatschappelijke ordening.⁶

Pas in het midden van de jaren dertig zou het kommunisme de vijand nummer één worden van vrijwel de hele katolieke gemeenschap; in deze jaren was deze eerste „stroming” nog niet de grote boeman. Dat anderzijds geen heil verwacht werd van het kommunisme, lag in de lijn van de traditionele katolieke opvattingen. Ook de katolieke nationalist Pulinx verklaarde zich onomwonden tegen het kommunisme, ook tegen een Vlaams kommunisme en tegen de mogelijkheid van een Vlaams Sovjet-regime: kommunisme betekende immers de volstreckte negatie van alle gedachten en cultuurwaarden waarop de Westers-katolieke beschaving en maatschappij

5. *JDI*, bvb: 30/12/'27; 25/5, 27/7, 5/10/'28; 8/5, 12/7/'29; 21/2, 13/6/'30; bespreking van Cremers' boek: 21/10-4/11/'27. Uit Duitse katolieke tijdschriften werden tal van artikels geput, b.v. uit *Stimmen der Zeit*, b.v. van E. Przywara, een relatie van V. Leemans, 8/7/'27. Ook het werk van de Nederlander Th. Platenburg, onder de titel *Een moderne staatsleer*, dat in dezelfde drukkerij als *JDI* tot stand kwam, werd druk en instemmend gekommentarieerd, b.v. 15/3/'29.

6. Pulinx: 16/11, 23/11/'28 (kommunisme); 30/11, 7/12/'28 (democratie); 21/12, 28/12/'28 en 4/1, 18/1/'29 (fascisme);

Elias: 7/12, 14/12/'28; 1/11/'29; Elias duidt nl. de artikels van 7 en 14/12 zelf aan als zijnde van zijn hand: H. J. ELIAS, *o.c.*, 2, p. 84; naar eigen zeggen reageerde hij daarmee op een artikel *Van Toorop naar Mussolini*.

Van Veldhuizen: 15/2/'29;

Pulinx verder b.v.: 29/11, 6/12/'29; Leemans b.v.: 13/6, 14/11/'30.

berustten. Nu reeds was het een gevaarlijke en onbetrouwbare bondgenoot ; in een vrij Vlaanderen zou het de ergste en onverzoenlijkste vijand worden.

Van de democratie, produkt van de Franse revolutie, had een onderdrukt volk voor zijn bevrijding evenmin iets te verwachten. De katolieken waren in de 19^e eeuw, na lange vijandigheid, wel met de democratie verzoend geraakt ; maar precies de democratieën hadden tegenover de volken verrijnde verdrukkingmethodes uitgedacht.

In zijn reactie op Pulinx' bijdragen gaf ook Elias toe dat heel veel van de kritiek op de democratie gegrond was. Hij kante zich evenwel tegen Pulinx' identifikatie van democratie met klassentegenstellingen. Tussen de alternatieven „ absolutisme ” en „ democratie ” koos hij expliciet voor dat laatste. Koen Van Veldhuizen van zijn kant stuurde Pulinx het verwijt toe dat zijn opvattingen maar een bewust neerhalen waren van democratie en kommunisme, en enkel een aanloop tot de wipplank naar het fascisme, dat hij, Van Veldhuizen, als een dwangdemocratie en een „ staats-socialistische staat ” doodverfde.

In zijn bijdragen over het fascisme had Jan Pulinx inderdaad niets van lof voor het systeem van Mussolini in Italië. Meer zelfs, Vlaanderen had in zijn ogen slechts toekomst, indien het het fascisme tot na te volgen voorbeeld nam. Het fascisme was immers, „ den eersten nog onvolmaakten vorm ” van een nieuw en alzijdig nationalisme dat in het solidarisme zijn morele rechtvaardiging vond. Zuiver politiek nationalisme was erg arm. Nationalisme moest oog hebben voor al wat het volk aanbelangde, voor al zijn materiële en zedelijke belangen. Slechts twee foutjes konden het Italiaanse fascistische voorbeeld aangewreven worden : de onderdrukking van de Duitstalige gebieden in Tirol en het centralisme van de staat, dat in tegenspraak was met het organische. Maar Italië zat alleszins reeds op de goede weg.

Fascisme, Vlaams fascisme, anti-democratisch solidarisme, nationaal-solidarisme waren voor Pulinx woorden voor eenzelfde systeem. Zelf verkoos hij de term nationaal-solidarisme. Wellicht hield hij er rekening mee dat fascisme een te frankofone, Latijnse bijklank had en derhalve slecht lag in vele Vlaams-nationalistische oren.

Solidarisme betekende voor Pulinx de solidariteit van alle rechtmatige belangen, hiërarchisch binnen het gezin, de stad en vervolgens binnen de natie. Op politiek gebied was hij daarom zo entoesiast over de fascistische staatssoevereiniteit : alleen een sterke staat kon de rechtvaardige sociale verhoudingen en de daaruit voortvloeiende solidariteit scheppen die de verfoeide klassentegenstellingen konden wegwerken. Gedaan zou het dan zijn met het egoïsme en de onderlinge strijd van de politieke partijen : ze zouden geen reden van bestaan meer hebben. Dat meteen ook de genadeslag gegeven werd aan de politieke en grondwettelijke vrijheden was absoluut geen bezwaar, integendeel. Men moest immers kunnen kiezen. En wat was dan het belangrijkste : democratische vrijheden of een onopgeloste sociale kwestie en een nieuwe rechtvaardige maatschappelijke orde ?

Pulinx stelde zich kordaat op vóór de nieuwe orde, die duidelijk komaf zou maken met het liberale kapitalisme en met zijn materialisme; de door het kapitalisme verbroken belangensolidariteit, vooral in het socialisme van de arbeidersklasse, zou weggeruimd worden. Sociale noch politieke scheidingslijnen zouden aldus binnen de Vlaamse gemeenschap bestaan. In het Italiaanse sociale systeem zou het fascisme ook in het spoor van het katholieke solidarisme gekomen zijn, in de geest van de sociale leer van de kerk...

Wie ondanks al die argumenten en uiteenzettingen het fascisme bleef veroordelen, kreeg van Pulinx het felle verwijt dat hij nog in de „oude orde”, in de afgedane normen vastzat. Vele Vlaams-nationalisten waren, nog steeds volgens dezelfde auteur, reeds onbewust tot het fascisme-standpunt gekomen. Ze hadden het enkel, onder de betovering van de oude leugen van de democratie, nog niet ingezien.

Elias van zijn kant kon begrijpen dat vele Vlaams-nationalisten voorstanders werden van het fascisme: de roep naar een sterke hand was in heel Europa verbreid. Velen onder hen, vaak ontmoedigd, zagen de redding van hun volk enkel nog in de verovering door een sterke staat. Velen lieten zich volgens Elias verleiden door de grote woorden natie, autoriteit en solidariteit, die, evenals de term fascisme zelf, echter zo gevaarlijk verschillend geïnterpreteerd konden worden. Weliswaar nodigde ook Elias uit tot nadenken over het streven naar een eigen staat, in het bewustzijn dat een nieuwe tijd aanbrak. Maar tegelijk vroeg hij voorzichtig te zijn met een onbedacht en overdreven entoesiasme ten aanzien van de nieuwe ideologieën van anti-demokratische volksstaat en solidaire natie, zoals in het fascisme.

Elias waarschuwde vooral tegen het grote gevaar van een transpositie van het „vreemde” fascisme naar Vlaanderen. Het fascisme had te eigen wortels in Italië en de Vlaamse gedachtenwereld was niet met de Italiaanse te vergelijken. Hij betwijfelde verder of de fascistische staatsopvatting wel strookte met de katholieke leer en wees op de nog gereserveerde voorzichtigheid van de paus. Bovendien vereiste het Italiaanse systeem een buitengewoon man als Mussolini. En waar zou die in Vlaanderen te vinden zijn?

Het Italiaanse fascisme had wel veel goeds in zich en bepaalde van zijn opvattingen, aldus Elias, konden ook in Vlaanderen dienen (Van Veldhuizen daarentegen benadrukte dat Vlaanderen niets van het fascisme te leren had). Het solidarisme kon eveneens goede perspectieven geven, hoewel Elias — zoals achteraf uit Pulinx' reacties zou blijken terecht — eraan twijfelde of wel het solidarisme van *Rerum Novarum* bedoeld was. Elias toonde zich ook zeer skeptisch over de mogelijkheid en het nut van een opheffen van partijen- en klassentegenstellingen.⁷

De discussie over de maatschappelijke orde werd in 1930 en in de loop van '31 door de redactie van *Jong Dietschland* levendig gehouden. Het

7. Cfr. de onder noot 6 vermelde gegevens.

bleek ook toen niet moeilijk te zijn telkens uiteenlopende opvattingen te laten horen over de hete hangijzers binnen het Vlaams-nationalisme. Welke politiek-sociale vormen de toekomstige Vlaamse staat zou aannemen, werd in die dagen duidelijk een belangrijk punt.

Ook het ageren van Joris Van Severen droeg daar in niet geringe mate toe bij. Wat deze week na week in *De West-Vlaming* verkondigde, viel weinig lovend uit voor de bestaande democratisch-parlementaire orde. De verbale strijd tegen liberalisme, ploutokratie, klassenstrijd, elektoralisme en politieke partijen was er niet minder fel dan in *Jong Dietschland*. Vanaf oktober '31 zou Van Severen pogen in het Verdinaso, in concrete vorm en organisatie, een voorafbeelding te maken van de gewenste nationaal-solidaristische Vlaamse volksstaat.

Intussen echter wenste de meerderheid van de katholieke Vlaams-nationalisten, waaronder Elias, een kristelijk solidarisme als grondslag van de Vlaamse eenheidsformatie, zonder dadelijk de politieke democratie te verlaten. Die geraakte wel als principieel uitgangspunt op de achtergrond. Om de eenheid in de Vlaamse gelederen te bekomen of te behouden — om scheuren te vermijden — werd verzoening gezocht tussen de vaak erg uiteenlopende opvattingen...

Dat de ideeën omtrent een nieuwe maatschappelijke ordening goed in de markt lagen, blijkt verder onder meer uit een in Brugge uitgegeven brochure van de jurist Dr. Vandewoude over de *Nieuwste richtingen in den Vlaamsch-nationalen strijd*. Vandewoude handelde over beroepsorganisatie, diktatuur en democratie als over „enkele der gewichtigste vraagstukken die tegenwoordig de Vlaamsche leidende en propagandistische strijdgelederen beroeren.”⁸

Die vraagstukken bleven ook nog steeds aan bod komen in *Jong Dietschland*, dat overigens Vandewoudes brochure aanvullend commentarieerde. Nu eens werd in het blad voor een eensgezinde parlementaire aktie gepleit. Dan weer verdedigde Pulinx een anti-demokratisch of nationaal solidarisme en staatsautokratie om de nodige maatschappelijke hervormingen door te voeren. Ook Victor Leemans kwam voor een nieuwe sociale orde op, omdat Vlaanderen niet alleen door de Belgische staat, maar ook door de bestaande maatschappij bedreigd werd. Hij benadrukte dat zowel tegen liberalisme, kapitalisme en tegen de ongebreidelde geldheerschappij als tegen marxisme en kommunisme diende gestreden te worden; want ondanks *Rerum Novarum* en alle drukte errond vanwege de

8. A. W. WILLEMSSEN, *o.c.*, p. 318 e.v.; A. DE BRUYNE, *Joris Van Severen. Droom en daad*; L. SCHEPENS, *Joris Van Severen, een raadsel*, - *Ons Erfdeel*, 1975, 2, p. 221-239; *De West-Vlaming*, *passim*.

Dr. jur. VANDEWOUDE, *o.c.*, Brugge (Excelsior), 1931.

„staatskatolieken” was de feitelijke heerschappij van het kapitalisme nog ongebroken.⁹

Vooraf vanaf 1931 draaiden de uiteenzettingen in *Jong Dietschland* om het begrippenpaar „democratie” en „solidarisme”, tema’s die ook nog jaargang ’32 zouden beheersen. In de loop van september ’31 zette de redactie van het blad bovendien een niet onbelangrijke stap: waar ze voorheen de discussie op gang had willen brengen en stimuleren door plaats te laten aan uiteenlopende opvattingen, ging ze nu duidelijk en uitdrukkelijk één en dezelfde visie naar voren schuiven. De „openheid” van *Jong Dietschland* was weliswaar altijd al een gerichte, eenzijdige openheid geweest, die vooral oog had gehad voor de nieuwe opkomende, fascistoïde, nieuw-rechtse ideeën. Toch kon toen binnen het blad nog gereageerd worden, al bleef het steeds een re-aktie. De ene lijn die de redactie nu trok, werd slechts de bevestiging van vroegere tendensen. *Jong Dietschland* zou nu steevast op de anti-demokratische, solidaristische golfleugte blijven, uiteraard zoals voorheen met het hoogste „nationale doel” voor ogen, het herstel van de organische eenheid der Nederlanden.¹⁰

De redactie konstateerde in september ’31 dat „de democratische levensvisie” niet goed te verenigen was „met den nationalistischen wil”. Er was een tijd geweest dat Vlaamse en democratische gezindheid gelijklopend waren; die tijd was echter voorbij. De democratie bekommerde zich om de noodlijdenden in de aktuele tijd; het nationalisme blikte daarentegen naar de toekomst en wierf bij de dapperen, de sterken. Een koppeling tussen beide was niet meer mogelijk. De ontwikkeling van het Vlaams-nationalisme voerde steeds verder van de burgerlijke en parlementaire democratie weg. Die oude mentaliteit was de nationalistten te eng geworden.

Jong Dietschland haalde verder nog geregeld uit tegen de „democratie van Rousseau”, waar de meerderheid bron van recht was, tegen de liberale democratische regimes, waar de politiek niets anders was dan het streven van een partij naar macht. Algemeen kiesrecht, partijstaat, parlementarisme waren andermaal de grote zondebokken. Democratie was kollektieve baatzucht, geldheerschappij en klassenstrijd, en dus dwaasheid en onmacht. De zogenaamde kristene democratie was dat niet minder. Ze was te weinig kristelijk; ze was er niet in geslaagd één enkel sociaal vraagstuk radikaal-principieel op te lossen in overeenstemming met Gods wet.

Niet enkel om politieke redenen keerde het blad zich tegen de democratie; het had ook etische bezwaren: de democratie was een rendez-vous geworden van naturalisme, laïcisme en modernisme en streefde slechts stofelijke welvaart na.

9. B.v.: 25/5/’28; 13/6, 31/10, 14/11/’30; 14/5, 17/7/’31.

10. 25/9/’31.

In dezelfde kontekst ondervond *Jong Dietschland* dat het probleem van geweld, van leiding en van diktatuur in het nationalisme meermaals opgeworpen werd. De redactie zag het blijkbaar als haar taak zoveel mogelijk misverstanden daarover uit de weg te ruimen. Voor de eigen Vlaamse strijd was geweld niet nodig, meende ze : het ging om een strijd voor een recht, waarbij legale middelen als pers en propaganda, ook deelneming aan verkiezingen, de voorkeur kregen. Maar daarnaast waren passieve weerstand en ongehoorzaamheid niet ongeoorloofd. Elk machiavellisme moest gebannen worden, maar in uiterste noodzaak van zelfverdediging kon geweld toch geduld worden.

De vestiging van een nieuwe maatschappij kon bovendien, in het overgangsstadium, een diktatoriaal karakter hebben. Maar dan nog zou dat meer schijn zijn dan realiteit. Diktatuur was immers een liberaal-individualistische gedachte. Diktatuur was vreemd, zelfs tegengesteld aan de „organische orde”, aan de „organische democratie” die *Jong Dietschland* als maatschappelijk doel voor ogen stond.¹¹

In september '31 had de redactie er reeds op gewezen dat het Vlaams-nationalisme onverwijld de richting zou inslaan van het solidarisme. Ze had zelfs in de loop van dat jaar een beroep gedaan op de lezers om hun mening hierover te laten kennen. *Jong Dietschland* was er zich toen van bewust dat de konkrete vorm van dat solidarisme nog niet duidelijk was. Een beroeps- of bedrijfsorganisatie leek algemene instemming te vinden bij de nationalistten. Samenwerking van werkgevers en werknemers binnen beroep of bedrijf met kollektieve arbeidsovereenkomsten en met publiekrechtelijke bevoegdheden lag immers in de lijn van de bestaande sociaal-ekonomische ontwikkelingen. Een eenheidssyndikaat werd wel als verdrukkend ervaren; een beroepsstaat à la Mussolini had wegens zijn staats en centralizerend karakter veel van zijn aantrekkingskracht verloren. Het behoud van de vrije syndikaten leek voor vele nationalistten veel realistischer, aldus *Jong Dietschland*.

Deze hele discussie over konkrete vormen van solidarisme moet overigens gezien worden tegen de achtergrond van de oprichting, eind augustus '31, van het Nationaal Arbeiderssyndikaat van de strekking van Van Severen en het latere Verdinaso. *Jong Dietschland* sprak van een onverantwoorde overhaasting zonder ruggespraak met andere nationalistische sociale organisaties, en van een simplistische voorstelling van het solidarisme. Vooral werd het N.A.S. aangewreven een beroepsstaat na te streven. Misschien zal ook het verschijnen van de sociale encykliëk *Quadragesimo Anno* in mei '31 in de discussie een rol gespeeld hebben. Klaagde een lezer van het blad niet nog in december '31 over de „onmacht in de katholieke geesten” na de

11. Anti-demokratisme, b.v. : 13/11, 25/12/'31; 11/3, 13/5, 8 en 22 en 29/7, 5/8/'32; Leiding, diktatuur, b.v. : 1/1/'32; 10/6, 1/7/'32.

pauselijke brief? Niemand, ook niet de bisschoppen, legde de brief uit...¹²

Het materiaal dat *Jong Dietschland* in 1932 over het maatschappelijk doel van de Vlaamse strijd, het nationaal-solidarisme, bood, bleef erg overvloedig. Solidarisme betekende nu wel duidelijk organicisme, herstel van de organische samenhang van zowel staat, maatschappij als economie. Centraal in dat solidarisme stond de beroepsstandelijke opvatting. In het organische gemeenschapsleven bewoog de mens zich in diverse levenskringen, die elk hun eigen autonoom beheer zouden hebben. Elke dergelijke levenskring, zelfbestuurde gemeenschap, zou een stand vormen; en alle standen samen zouden in de standenstaat, de harmonische volksstaat, samenwerken.

Dergelijk solidarisme was volgens de redactie een utopie in het oude liberaal-individualistische staatsleven. De staatsopbouw moest dus en zou dan ook in de algemene nieuwbouw eerst aan de beurt komen; de staat zou een organische, een ware integrale democratie worden, waar het volk binnen zijn stand zijn eigen leven zou beheren. Het hele volk zou op die manier aan het staatsleven deelnemen. Aangezien nu echter niet alle mensen gelijk waren, zou het democratische beginsel voltooid worden door een aristokratisch principe: de besten zouden per stand uitgekozen worden om te leiden; bij de stand van de leiders lag het zwaartepunt. Volgens H. P. Verdonck was het Vlaams-nationalisme dus tegelijk democratisch in organische zin, in zoverre het het ganse volk wilde integreren in de staat, én anti-democratisch in liberale zin, in zoverre de leiding niet aan de massa, maar aan een organisch met het volk verbonden aristocratie zou toevertrouwd worden.

Verdonck, alias de Westvlaamse priester Odiel Spruytte nam trouwens in '32 een groot deel van de teksten en de belangrijkste artikels voor zijn rekening en drukte zo onmiskenbaar zijn stempel op het ideeëngeheel van *Jong Dietschland*. In datzelfde jaar verstrekte het blad via onder andere veel voorkomende titels als „het Vlaams-nationalisme en ...” ook de indruk dat het zich opwierp als hét richtinggevende orgaan van het nationalisme en de Vlaamse strijd. Vooral inzake maatschappijvisie trad het naar voren als spreekbuis van de verzuchtingen voor de toekomst van Vlaanderen en de Nederlanden.¹³

Mede door deze positie en omdat de eenheid van het Vlaams-nationalisme zo nauw aan het hart lag van *Jong Dietschland*, zoals van vele andere nationalistenvan, reageerde het blad boos op de oprichting van het Ver-

12. 25/9/'31; 4/12/'31 en voordien reeds: 27/3, 3 en 10/7/'31; Tegenover N.A.S.: 11/9/'31.

De lezer had geen ongelijk: de bisschoppen gaven geen rechtstreeks commentaar op de pauselijke brief en de hele discussie over de richtlijnen in korporatieve zin die van *Quadragesimo Anno* uitgingen, zou pas einde '33 echt van de grond komen.

13. Vooral 1/1/'32; 11/3, 10 en 17/6/'32; en passim.

dinaso in oktober '31 : het oude had afgedaan, dat was zeker, maar het nieuwe was nog veeleer voorwerp van studie ; het Vlaams-nationalisme was een beweging in volle vitaliteit en doktrinaire groei, waar alle standpunten nog moesten afgewogen worden ; een concreet systeem uitproberen, en zeker een scheuring tweebrengen, was erg voorbarig. Bovendien waren verschillen binnen het nationalisme vaak een kwestie van temperament en niet van principes.

Het grootste verwijt tegen het Verdinaso was wel dat het onaf was. Niet enkel zijn wijsgerige rechtvaardiging, ook zijn leven en doelstellingen werden in *Jong Dietschland* als „niet meer dan hybridisch lapwerk” afgedaan. Ondanks de vaak gelijklopende opvattingen — *Jong Dietschland* en Verdinaso waren allebei overtuigd anti-demokratisch en nationaal-solidaristisch — wees het blad vooral op de bestaande verschillen, onder meer inzake de rol van de staat. Bovendien verweet Verdonck het Verdinaso dat het niet vrij te pleiten was van „kopie-zucht” van buitenlandse voorbeelden. Vooral met het Italiaanse fascisme zag *Jong Dietschland* parallellen.¹⁴

Ook in *Jong Dietschland* kwam het buitenland ter sprake. Als „aktivistisch tijdschrift” ontving het Duitse geldelijke steun en het blad vertoonde een grote openheid voor alles wat uit Duitsland kwam. Bijdragen van Duitse of Oostenrijkse auteurs waren zeer in trek. Op 8 augustus '30 werd zelfs een integraal Duitsland-nummer op de markt gebracht. Victor Leemans en zijn Duitse relaties speelden daarbij de hoofdrol. Vanaf '31 was ook over het nationaal-socialisme sprake en werd de interne Duitse ontwikkeling nauwlettend gevolgd. Het kwam dan nogal eens tot kritiek op die pers die de beweging van Hitler minimaliseerde.

Italië werd geregeld te berde gebracht, onder meer bij Pulinx. Geleidelijk werd wel duidelijk dat het fascisme niet ideaal was, omdat het de staatsgemeenschap in haar functie van hoogste organische formatie overdreef.

Het was echter voor *Jong Dietschland* evenmin een geheim dat door de afkeer van de oude orde sympathie gewekt werd voor die ideologieën die de „liberale en kapitalistische chaos” trachtten te overwinnen in een „organische syntese”. Volgens Verdonck was het een noodzaak de evolutie van fascisme en nationaal-socialisme te volgen voor de eigen Vlaams-nationale opbouw. Het Vlaams-nationalisme had heel wat met beide gemeen : het vitale, elementaire van de beweging, de frontvorming tegen marxisme en liberalisme, de opbouw van een organische staatkunde. Niet alleen om het verwijt van naäperij te ontwijken maar ook om de doktrine en het concrete leven bij mekaar te houden, zou Vlaanderen bij die opbouw moeten aanknopen bij de eigen Nederlandse oorspronkelijkheid. En als we dan toch het verwijt oplopen dat we fascistten zijn, opperde Verdonck, dan zal het toch „geen schandvlekking” zijn...¹⁵

14. 29/1, 19/8, 16 en 23/9/'32.

15. E. KRIER, *Rex en Duitsland (1933-1940)*, - *Bijdragen tot de geschiedenis van de tweede wereldoorlog*, 1978, 5, p. 180. *JDI*, b.v. 8/8/'31 ; passim ; over het nationaal-socialisme : 20/2, 6/11/'31 ; 13/5, 23/9/'32 ; verder vooral Verdonck op 9/9/'32.